

Edward Lear

„Ez a Lear milyen elragadó!”

*„Ez a Lear milyen elragadó!”
S miket össze nem írt azelőtt!
Mondják, csuda furcsa manó,
noha mások kedvelik őt.*

*Esze éles, a gusztusa kényes,
és meglehetősen nagy az orra,
a képe pocsek, terebélyes,
a szakálla akár a paróka.*

*Tíz ujja van és szeme kettő,
kétoldalt hordja fülét,
s bár mostanság kuka lett ő,
gyakorta dalolt vala rég.*

*Beül ékes nappalijába,
hol több száz könyv van a polcán;
a bort csak úgy önti magába,
de spicces még sose volt ám.*

*Barátja a bölcs meg a balga,
meg vén kandúrja, Vacak;
tökéletesen kerek alkat,
a kalapja viszont csupa cakk.*

*Ha esőköpenyébe csatangol,
kiabál a sok utcagyerek:
„Jön a hálóingben az angol,
az a tökkelütött kisöreg!”*

*Könnyezve pihen meg a dombon,
de a tengernél zokog inkább;
a malomban vesz csokibonbont,
meg arcvizet és palacsintát.*

*A spanyolt nem bírja, csak érti,
szerinte a sör sose jó;
maholnap a vég is eléri. –
Ez a Lear milyen elragadó!*

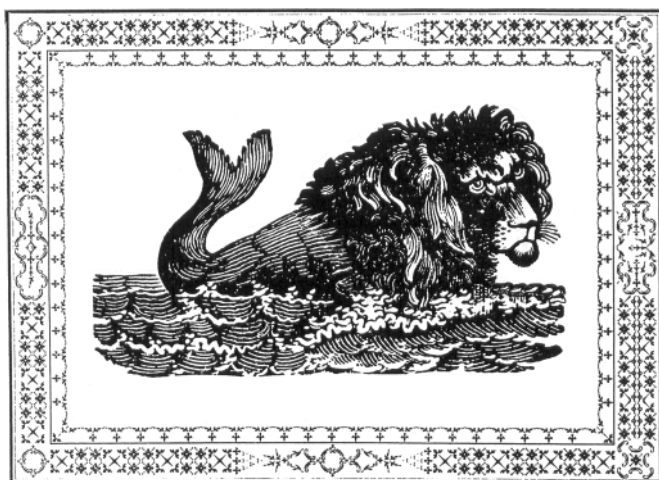
A Szeles Tehén

*A Szeles Tehén szertelen
szaladgált jobbra-balra,
végül beverte a fejét
egy masszív téglafalba.
Egy nagy púp nőtt a szarva közt,
s a népek készakarva
így gúnyolták: „Ehun megyen
a Háromszarvú Marba!”*

*S a púp valóban szarvnyi lett,
s már szánakoztak rajta:
„Nesze egy üveg kámfor, ezt
akaszd a púpi szarvra,
s dörgölj kámfort, Szeles Tehén,
naponta százszor arra.” –
Dörgölte hát, és láss csodát:
el is fogyott a szarva.*

Havasi Attila fordításai

Részlet a Magvető kiadónál rövidesen *Ponyigócok utazása* (Az angol abszurd költészetből) címmel megjelenő kötetből, melynek fordítói: Havasi Attila, Varró Dániel és Vaskó Péter.

BOJCSUK IVÁN

CÍM NÉLKÜL

Aleksandar Gatalica

Karnevál

Melchior-Menyhért Roberto fiaként, délen látta meg a napvilágot. Kézenfekvő volt, mi lesz a sorsa: mihelyt felcseperedik, a családi hagyományhoz híven üvegfüvő válik belőle is. Csakhogy Menyuska nem gondolt a felcseperedéssel. Csak négy éve maradt, kicsinyke tüdeje már a születésekor olyan erőtlennek mutatkozott, hogy mindjárt nyilvánvaló volt, soha nem lesz belőle üvegfüvő. Ehelyett Menyus, noha süket volt, mint az ágyú, mivel hallatlanul érzékeny volt a rezgésekre, örökön dünyögött, valamiféle saját leleményű dalocskákat énekelgetett, amelyekre senki sem tanította. Némelyik olyan szomorúan hangzott, hogy anyánkat velem együtt mindig megríkatta vele, mások meg éppenséggel olyan vidámak, hogy körül kellett táncolnunk szegénykét. Valójában Melchi-Menyus dallikázása torokhangú nyögdécselés volt, egy visszamaradott gyerkőc nyifogása, amely egyedül nekünk tetszhetett. Roberto semmit sem értett az egészből, és hamarosan elhagyott bennünket. A faluban idelenn délen, a hegylakók közt nem tudódhatott ki, hogy kelekótya fiúgyereket nemzett, így hát a nagymama, Roberto la mammája gondoskodott róla, hogy mindhárman jó messzire elkerüljünk a falubeliek szeme elől. A kapucinusok rendházában talált nekünk helyet, Menyuska egész úton odafele mindent eláruló hangerővel kornyikálta el legszebb nótáit. És mégis, a 82-es vaporetto elhaladt a Barbarido-, a Garzoni-, a Resonico-palota mellett, átsiklott a Rialto alatt. Végül az Akadémia előtti megállóban leszálltam. Tudtam, hogy itt talállak, a Santa Maria della Salute-templomban vagy valahol a téren: fiatalon vársz, vág az eszed, szókimondó vagy; arcod beesett, enyhén hajlott az orr, tekinteted metsző, nyakad feszes, kidomborodnak rajta az erek, vállad csontos, enyhén hajlott a hátad. Vajon fekete szegélyű tógádról kell hogy felismerjelek? Nem, ezúttal nem viseled majd a danaidák öltözékét. Tart a velencei karnevál, a Harlekinok és Pantalónék nyüzgésében kell rád ismernem, három arcból álló maszk alatt (rajta négy üres nyílás két szempárnak, három orr, bal felől, valójában az arcát rejtegető személy füle helyén komikus grimasz, jobboldalt komor kép, középpütt pedig merev arckifejezés, akár a halálé, meg a karneváli ismeretlen saját szeme), medúzamaszkban, strucc toll fejékben vagy kígyó alakú hajfürtök alatt. Hol rejtőzöl, Euripidész? Miféle játékot űzöl velem? Én az orvos képét öltöttem magamra, az orvosét, aki felveszi a harcot a pestissel. Hiszen tudod, Athént több ízben is megtizedelte a járvány a peloponnészoszi háborúk idején. Álorcámon hatalmas, madár csőr szerű orr díszeleg. A szájamat szabadon hagyja, hogy utánad kiálthassak, szemem takarásban, a csőr belsejében pedig illatos füvek sorakoznak: Basilica liofozzato, Salvia, Menta. A kis mellékutcákból és közökből (Calle Boguolo? Calle del Pestin? Calle Venmeziana? Calle Magazen?) ismeretlenek rajzanak elő. Az ismeretlen nők keblén „wonderbra”, mellükre tapadó kelme, hajuk boszorkányosan kibontva, a lábuk hosszú (telt combok, kecses, vékony lábikrák, keskeny lábfej), és csupa jó illat lengi körül őket. Arcukat maszk fedi el, hangosan nevetnek. A zabolátlan honi nők és a stranierák a karnevál végeztével a telihold világában valamelyik házban kötnek ki vagy egy palotában a Canal

Grande olajosan fénylő vize mellett. Könnyelműen kinyílnak a pezsgőtől és a friss, csillagfényes éjszakától megmámorosodva, amelynek csak egy kis csillaga hunyt ki, könnyelműen adják oda magukat vadidegeneknek. A paloták kanyargós lépcsői nedvesen fénylenek. Visszhangoznak a márvánnyal kirakott alsó szinti termek, amelyekben először vetik hátra fejüket, elfogadva a csókot: kiesik kezükből a kis női táska, a legyező, felcsúszik az aranygombos blúz dereka; fenn, az emeleten pedig, a pompázatosan kifestett ovális mennyezet alatt szemérmetlenül minden ruhadarabot ledobálnak magukról, a pufók angyalkák szeme láttára, akik bámészan figyelik őket odafentről, és anyaszült meztelenül átkulcsolnak hosszú lábukkal egy pohos pasast, ágyékát a lovagjuknak, a segniornak, a cavaliere-nek; mert a férfi odavan a nőért és a nő eped a férfiért (szerelmes leveleket írt neki az Arne mellől, az Adige folyó kőhídjára telepedve, s így kezdte őket: „Szerelmem, szólíthatom-e Önt e szóval, mert hiszen Ön a megtestesült poézis; tudnia kell, hogy már csak a neve is merő költészet; hangzása templomian áhítatos, gyermeki és merész. Az Ön neve nem cseng össze a jelennel, a múltból ered vagy a jövőből mindéiglen. Az Ön neve rendelte így, s Ön választotta ezt a nevet.”); mégpedig azért, mert az illető befolyásos ember, és egyengetheti az útját a milánói manökenkedésben; s végül mert így akarja maga is, akárcsak egykor az én bátor anyám, csak mert játék az egész, és ő azt választja, és azt dobja el magától, akit akar... De ez a velencei karnevál ideje, és tart egész éjen át. Este van, langyos mediterrán február, tíz óra tizenöt (nem pedig húsz perc múlva hat). A Fenice Színház énekesnői végeztek az utolsó előadással, arcukról szedik le a sminket, torkukat gyógyteával öblögetik. Most majd ők is fölteszik az élet álorcáját, és kilépnek Velence utcáira. A palotákban a lakások a frakkjuk gallérját igazgatják, fehér kesztyűt öltenek, várva a sebes motorcsónakon érkező házigazdákat és velük a kisasszonyokat, a szeszélyes szopránokat; s a nevetést, a nevetésüket is várják a szolgálak, a primadonnák pezsgőmámoros kacagását s kalauzok hahotáját, a tereken pedig sok új szál fonódik. Párosával, hármasban meg-megállnak, és mindenki úgy köszönti a másikat, mintha ismernék egymást. Akárcsak Shakespeare-nél a Rómeó és Júliában, akárcsak Verdinél az Álarcosbálban. Jelen vagyok én is, középkori orvosnak maszkírozva, s te is itt vagy valahol, Euripidészem – tudomásomra jutott, hogy Pulcinellaként, csak éppen képtelen vagyok kideríteni, melyik is lehetnél te a töméntelen Pulcinella közt. Rejtőzködsz, szalamiszi, mindhiába. Nincs más hátra, össze kell ismerkednünk. Tudod, hogy egynémely titkomat rád bíztam. Leírtam már három olyan emberalkatot, amely meg tudna lenni erkölcs nélkül; utánad kürtöltem, hogy a Nagy Vétkest hiába is keresnénk az emberek között; segítségedet kértem, amikor kis híján alkut kötöttem a kísértőmmel. Most várlak. Euripidész, segíts! Nagy léptekkel rovom az utcákat, óvatlanul befordulok sötét zugokba, rá se gondolva, hogy ki is rabolhatnának. A víz felszínének visszfényeiben kereslek, és tudom, hogy itt kell lenned. Dogana del Mare, az üdvözet templomának oldalánál, a Canal Grande oroszlántorkában. Itt végre, az aranygömb és a zászlót tartó fiúcskaként megmintázott patinás szélirányjelző alatt megtalálalak: áradt belőled az évszázadok levegője, amelyeket végigaludtál, rosszabbul festesz, mint amilyennek azok gondolnak el, akik szeretnek, akkori énedre emlékeztetsz, amilyen az első dionüszoszi ünnepeid idején voltál, amikor a Pella lányaival léptél fel drámaíróként. Úgy állsz ott, mintha örökkön itt vártál volna rám; végezetül leveszed álarcodat, és úgy mutatkozol meg előttem, mint

tanítványaid, Prótagorasz és Prodikosz előtt. Vajon a szeretőid voltak? Manapság a pederasztia újfent az artisztikus férfiszerelem kifejeződése, gay az összes operaházi és színházi rendező, de te meg én csak két, egymásnak feszülő mutatóujj leszünk; úgy nyújtsd ki felém a kezedet, ujjal mutatva rám, mintha meginteni akarnál. Nekem szögezted: „ἀρ' οἰοθ' ἀφ' ὧν εἶ;” „Tudod-e, ki lennél?” Hát, látod, tudom. Másféle civilizációhoz tartozom: a nyugatrómaihoz, amely tisztában van az idő múlásával és kieszelte a fejlődés kerekét. Rátok, az ókori Görögországra gondolva évszázadok óta alapvető hibát vétünk. Hellászt a saját szemünkkel nézzük, nem a tiétekkel. Az antik vívmányokat aszerint értékeljük, hogy mennyiben előzményei a maiaknak. Sokunknak nem megy a fejébe, hogy a régi társadalmak – és ez alól a te görög világod, Euripidészem, nem volt kivétel – csaknem vakok voltak a fejlődésre. A mai ember értékrendje szerinti fejlődés ismeretlen még a görögök második nemzedéke előtt is, a Homérosz és Démoszthenész közötti korból. Úgy bizony, nálatok csaknem hat teljes évszázadon át erotikus, esztétikai és etikai elképzeléseitek körül forog minden. Ami ezen kívül van, magánügy. A csillagok, az égitestek mozgása, a világegyetem alapjai, a fizika egyik-másik törvénye, ötletek a hadviselés megújítására, mindezek távoli ügyek, feltárásuk nem köti le nemzedékek kíváncsiságát: figyelemre méltó, de nem nagyra tartott témák. A sok-sok hellén településen, szanaszét a szigetvilágban először is Szapphó, Anakreón vagy Pindarosz strófáinak felidézgetésével bíbelődnek, azután, te szabad szalamiszi, fáklós ünnepséget rendeznek Dionüszosz isten tiszteletére, az emberi történelemben először osztanak ki és játszanak el szerepeket, végül pedig a szümpozionokon ifjaik kibontakoztatásával és ismereteik elmélyítésével foglalkoznak. Mindazonáltal anyagi gyarapodás valójában nincs a hellén világban. Időszámításotok az olimpiai játékokkal kalkulál, de azért tíz olimpia nem alkot nagyobb egységet, dekádöt, és az olimpiák előtti kort sem igyekeztek a négyéves szakaszokat visszavetítve tagolni és korszakolni. A régi idők mérföldkövei a nagyobbfajta barbár betörések vagy egy-egy híres ostrom, mint például Milétoszé vagy a lydiai Szmirnáé. Az ennél is régebbi korok teljesen ködbe vesznek, és merőben mitikus időközökkel számíthatódnak. Tudom, te is azt tartod, hogy az istenek nem ölhetnek határozott alakot, mert vagy mindenütt jelenvalók, vagy elérhetetlenek, el tudod-e azonban képzelni, mennyit fáradozott azon történészeink és filológusaink egész hada nemzedékről nemzedékre, hogy Krisztus keresztrefeszítésétől visszafelé felparcellázza történelmetek folyását? A peloponnészoszi háború 431-től 404-ig tart, Euripidész, Mneszarkhosz fia 484-ben születik meg Szalamiszban, Szókratész 399-ben üríti ki méregpoharát, Szolón 483-ban lát hozzá reformjai végrehajtásához, a szapphói akadémiát 626-ban alapították, Alkaios 601-ben tér vissza száműzetéséből, s veszi számba fegyvereit. Így énekel: „μαρμαίρει δὲ μέγας δόμος χάλκω· παῖσα δ' Ἄρηι κεκόσμηται στέγα.” „Házamban fénylik a fegyver bronzverete, udvaromban Arészra emeljük serlegeink.”

Bognár Antal fordítása

Aleksandar Gatalica 1964-ben Belgrádban született. Prózát, drámát és zenei portrékat ír, ógörögből fordít. A fenti részlet *Euripidész halála* című regényéből való.

Ioan Buteanu

Téli ének

*Valahogy, egyszer, valahol,
tél lesz fehér kartonokból,
zord papírmasé-fagyokkal,
ceruzarajz-jégcsapokkal.*

*Abol a világom honol,
valahogy, egyszer, valahol,
rajzaimból lettél oltár.
Pedig alig-alig voltál.*

*Valahol, egyszer, valahogy,
a tél csillaggá változott.*

Szemem fényét bordozod.

Így már lehet

*Nem történt semmi.
A lovag ismét lóra ült.
Tetvesen és rühesen,
meglóve és boltan,
szerelemfosztottan és meggyilkolva,
meztelen lábakkal
és szélfújta elmével
a lovag ismét lóháton van.
Úgyhogy nem történt semmi.*

Wrong paraszt egy songot dalol

*Song paraszt azt hiszi, ő Wrong,
És beat, valamint fogak híján
Dalolja ismét nagyon tisztán
E magányos refrént:
Pingpongozik King Kong.*

*Egy dal szól az Újra S Újráról,
Hiába Hercegről
Legalább Országból,
Kivel keserűn játszik pinget Pong,
Song rokona, a paraszt Wrong.
Szájából arról szól a song,
Hogy miként King és bogyan Kong.*

*Kiejti paraszt Wrong, lassan s tisztán is:
Ez egy diftong(us), intermediáris,
Long as a wrong song
Arról, hogy King Kong, s élete a pong.
Gong!*

That's a long song.

Király Farkas fordításai

Ioan Buteanu (1969) román költő. A kortárs román avantgárd költészet jellegzetes alakja. Eddig három verskötete jelent meg.

Sztaniszlav Sztratiev

Szögletes esszé

Elgondolkodtak-e azon, hogy Bulgáriában a derékszög, a téglalap uralodik?

Nincsen ellipszis.

Nincsen ovális.

Nincs a kör érett formája sem.

Nyers, durva derékszögek sorra.

Élek. Metsző élek.

A vonalasság.

Egyikük északról jön, másikuk délről, egyik se tér ki, egymásnak ütköznek és kész. Vége. Egyenes szög.

Nem folytatódik. Nem torkollik. Nem érik tovább.

Késsel metszették ketté.

Egyenes derékszögek. Derékszögű házak. Derékszögű szobák. Derékszögű ablakok. Derékszögű ágyak. Könyveszekrények. Asztalok. Székek. Szőnyegek. Téglaalakúak.

Téglaalakú terek, téglalap alakú árkok. Szögletesek.

Nincs megalkuvás. Nincs eltérülés. Áttűnés sincsen valamely harmadik formába.

Nincsen változatosság.

Ez a derék szöges, derékszögű világ tipikusan balkáni.

Benne helye megértésnek nincsen, vagy hogy a másik vonalban folytatódna – nem. Nem lehet.

Benne mindkét vonal váratlanul véget ér.

És más helyen és más időben elkezdődik újra mind a kettő.

A nulláról.

Míg össze nem ütköznek egy szögben, egy szögleten, és egymást ki nem oltják.

Így egyikük sem ér természetes véget.

Nincs idő az érésre. A tradícióra.

Az egyetlen hagyomány, hogy egyetlen vonal létezik.

A miénk.

Nincs az ovális érettsége, nyugalma, bölcs belátása.

Hiányzik az ellipszis elegáns, finom, intim érintése.

A gömbölyű vonal kellemes emberi melegsége.

Nem – csupán a derékszög szuronyhiíded két vonala.

A bolgár katona hátra nem tud...

Ki lép ott a bal (vagy a jobb) lábával?

Az öné a szó, tovaris mauzer!

A természetben nincsen téglalap.

Derékszögű téglalapok csak a mi világunkban vannak.

A körülöttünk lévő világ lelkünk tükröképe.

Szondi György fordítása

Sztaniszlav Sztratiev (1941–2000) a kortárs bolgár szatíra kiemelkedő, nemzetközi rangú alkotója. Bolgár egyperceseknek további 52 darabját kiadónk *Másutt* című kötetéből ismerheti a magyar olvasó. A szerző *Velúrzakó* és *Római fürdő* című színművét sikerrel játszották nálunk.

Olivera Kjorveziroszka

Európa

Régebben, ha ilyen helyzetben volt, Borko Dzsinev azt szokta mondani: „Én Jugoszlávia vagyok.” Ha figyelembe vesszük, hogy a fél falu Borko Jugoszláviának hívta, akkor ugyebár teljesen világos, milyen gyakoriak voltak azok a situációk, amelyek „jugoszlávságot” produkáltak nála. Az idő múltával, valamint a hegyeinkben, így Sztaro Nagoricsane hegyes részén is – ahol az ő háza állt – lezajló politikai és egyéb folyamatokkal összhangban Borko ösztönösen érezni kezdte, hogy az elégedettség, amelyet korábban e vallomás kiváltott benne, megváltozott, azaz csökkent. Nem, Borko nem volt abban a helyzetben, hogy megértse a változásokat, amelyek az utolsó évtizedben történtek, de abban a helyzetben mégis volt, hogy észrevegye, amikor valamit tesz vagy mond, nincs egészen rendben, vagy legalábbis nem úgy van, ahogy korábban volt. Az „Én Jugoszlávia vagyok” magasztos mondat okozta elégedettség változása a gyanúnak egy sajátos fajtáját keltette benne: a hiba talán az alkoholban van, amelyet az utóbbi időben ivott, és amely meglehetősen különbözött a korábbitól... Az apja mostanában nem törkölyből főzött pálinkát, hanem átállt a környékbeli szilvára. Csak össze kell szedni, aztán bele a kazánba, összeszedni, és bele a kazánba... A szilvapálinkának csupán egy közös tulajdonsága van a törkölyvel – az is elködösíti a fejet, mindazonáltal a minőségük közti különbség tízes nagyságrendben mérhető.

Az országban végbemenő bonyolult átalakulások, amelyek a gondolkodás szabadságára, a demokratikus folyamatokra és általában a személyiség tiszteletére vonatkoztak, Borkónak nemcsak hogy nem jelentettek semmi újdonságot, hanem azokban több személyes tulajdonságának a visszatükröződését ismerte fel. Így nemrégiben, miközben a feleségével, Zorkával a kertet gyomlálta, tehenének a respektje miatt nézeteltérése támadt két-három selyemgubóval, ahogy a városi divatbábokat nevezte. Zorka, mint mindig, fürgé mozdulatokkal végezte a kerti munkát, ő pedig, szintén mint mindig, ült az árnyékban, cigarettázott, meg-meghúzta a katonakabátjának gomb nélküli jobb zsebében tartott kulacsot, és a toranikai bányában véghezvitt hőstetteiről mesélt a teheneknek. Az út, amely a folyótól a bozótoson keresztülbújva Sztaro Nagoricsane hegyi telepe felé vezetett, igen keskeny volt, és éppen amikor a tehen elmélyülten legelte a fűvet az út közepén, a városi selyemgubók megkérték, hajtsa el a tehenet, mert nem tudnak tőle elmenni. Borko azt sem vette észre, mikor kerültek az útra, és nagyon furcsának is találta, hogy éppen itt akarnak elmenni, azon az úton, amely a folyót kizárólag az ő negyedében megmaradt négy házzal köti össze, ő pedig nem tudta, kihez mennek.

– Ha azt akarjátok, hogy a tehen elmenjen az útról, neki mondjátok, ne nekem – vetette oda igen komolyan, ők pedig egymásra néztek, és egyikük, aki a legelhitvottabbnak érezte magát, hogy megoldja e furcsa konfliktust, a nevéen szólította:

– Borko bácsi, nem ismersz meg? Jovan Marijája vagyok, Kasavelecéktől...

– Jovan Marija Miszlevája... Te? Eridj már, te húgyos! Engem találtál meg, hogy ugrass... A Jovan Marijája húsz éve Szkopjében él...

A fiatal nő, aki valóban épp az a Marija volt, széles ívben kikerülte a tehenet, végigment a toklászon és az érett gabonán, és intett a többieknek, hogy kövessék. Abban a pillanatban csattant fel Zorka hangja a kert felől:

– Hajtsd már el azt a tehenet, te átok! Tán nem ismered meg Mariját...

– Micsoda Marija, hékás, micsoda tehen! Én Jugoszlávia vagyok, és ha valakit zavar a tehen, hát vele egyezkedjen, ne velem.

De akkor Jugoszlávia nem idézte elő a korábbi emelkedettséget Borko lelkében, és ő érezte, hogy valami nagy és nehéz telepedik a mellére, megnehezítve a lélegzését.

A politikusok beszédeiben, amit a világon mindennél jobban szeretett hallgatni, egyre gyakrabban fordult elő egy Borko számára új szó: Európa. Valahogy büszkén és méltóságteljesen hangzott előtte, eléggé erősen, hogy még Jugoszláviát is felváltta a pálinkától mámoros napokon. Tetszett neki a szó rövidege, és rájött, hogy szépségének nyitja éppen ebben van: rövid, világos és hangzatos.

Nagyjából az idő tájt, amikor megjelent az új szó, melyre Borko kiválóan emlékezett, ha józan volt, de sehogy se jutott az eszébe, ha felöntött a garatra, akkoriban, amikor tényleg szükségét is érezte, hogy ne azt mondja: „Én Jugoszlávia vagyok”, hanem hogy „Én Európa vagyok”, egy városi család költözött a faluba, két kiskorú gyerekkel. Beszélték, hogy a férfi magas rangú értelmiségi, a felesége pedig kizárólag az ő nyomát követte. Azok az utak, amelyeken a férfi nem járt, az asszony számára mintha nem is léteztek volna. Az értelmiséggel megismerkedve Borko arra az irigységgel teli következtetésre jutott, hogy ez az egyenes tartású és kifinomult ember bármelyik pillanatban vissza tud emlékezni arra a szóra, amely őt valósággal agyongyötörte.

– Mikor meglegyintesz egy nőt, akkor is tudod Európát? – kérdezte Borko általában kora reggel, mielőtt a sligovica letörölte volna Európát a nyelvéről, s közben apatikusan ült a pitvar kőküszöbén.

– Tudom – felelte az egyenes tartású és kifinomult ember, és látva, hogy a katonakabátján váll-lap helyett hagyományos, hímzett tarka paszományt viselő, elborult egykori bányász arcára ettől fájdalom ül ki, szelíd kedvességgel a hangjában hozzátette:

– Mert nem legyintek meg senkit, azért...

Annak az „Én Európa vagyok” mondatnak a hangja annyira kezdte a hatalmába keríteni Borkót, hogy egészen elfeledkezett Jugoszláviáról. Mintha soha nem is lett volna. Sőt, mikor bement a központba, hogy MT cigarettát és Negrót vegyen, és mikor a falusi tréfamesterek odavetették neki: „Na, merre jársz, Borko Jugoszlávia”, a teste valahogy elerőtlenedett, és alig bírta összeszedni magát, hogy félrehajtott fejjel továbbléljen.

„Ej, ha józan lennék, és emlékeznék, hogy hívják azt, hogy megmondhassam nekik: »Én... az vagyok, na«, gondolta, mikor részeg volt, abban a meggyőződésben, hogy ha eszébe jutna az új szó, betapasztaná vele a falusi tréfamesterek pofáját. Amikor józan volt, tudta mondani: „Én Európa vagyok”, de akkor egyáltalán nem érezte szükségét, hogy mondja.

Egyszer meggyűlölt egy tyúkot. Nem akármelyiket, hanem éppen azt a fürge kendermagosat, amelyik, szerinte truccból, kipusztította a palántákat.

– Figyelmeztettem egyszer, figyelmeztettem kétszer, ő meg csak folytatja...

– Na persze! Honnan tudod, hogy csak az csipkedett. Tyúkok, mind csipkednek... – kiabált Zorka, miközben energikus mozdulatokkal kavarta a darát a malacoknak.

– Ő az, tudom. Ha még egyszer előfordul, agyonvágom.

– Vágd is agyon. Ennék egy kis rizst – nevette el magát Zorka, és a kővályúba öntötte a darát.

A tyúk még egyszer megtette a tiltott dolgot, „truccból”, ahogy Borko mondta, és ő valóban agyoncsapta. Egy bottal ütötte agyon, és a bozótba dobta. Se rizs, se ellenség.

– Nem bírom megenni azt, ami idegesített. Én nem vagyok akárki, én... Én... – Az új szó letörlődött a nyelvéről.

– Én, én... – csellengett Borko az udvaron, és ahogy se jutott eszébe, mi csoda.

– Mi voltam én, Zorka? – kiabált a feleségének, ő pedig a pincéből válaszolt:

– Jugoszlávia, te átok, Jugoszlávia...

– Miféle Jugoszlávia, az anyád, én... én... – majdhogynem rohanni kezdett az udvaron a szegény nyugdíjas toranikai bányász. Tűz csapott ki a bensőjéből, hogy avval felgyújtsa a házat, szénné égesse Zorkát, felmelegítse a folyót, és kiigya a kulacsából...

– Én... én...

Leverten és a sligovicától hajtva elindult az új szomszéd, az egyenes tartású és finom arcú értelmiségi háza felé.

– Majd ő megmondja, mi vagyok! Majd ő megmondja, mi vagyok! – hajtogatta egyfolytában, mohó járásával fogyasztva a hegyet.

Meglátta messziről, és odakiáltott neki:

– Ej, szomszéd, hogy volt az?

– Mi, Borko? Mi hogy volt?

– Hát az, amit elfelejtek, amikor meglegyintek valakit, te pedig, hogy nem legyintesz meg senkit, mindig tudod...

– Áááá – jutott eszébe az értelmiséginek, és nevetve mondta: – Európa, Borko, Európa.

– Na igen, az. Európa, hogy basznám meg az Európádat!

– De minek neked Európa, amikor csak szidalmazod, Borko? – kérdezte az értelmiségi, okos szemével nézve az ő elsötétedett arcát.

– Hát hogyhogy minek nekem!? Én Európa vagyok, és képtelen vagyok emlékezni rá! Én Európa vagyok! Én Európa vagyok! – még sokáig üvöltözött a negyedben, aztán minden elcsendesedett, és a falu sötétségben haladt tovább a holnap felé vezető úton.

Hász Magdolna fordítása

Olivera Kjørveziroszka macedón elbeszélő, műfordító, kritikus, esszéíró. 1965-ben született Kumanovóban. Az egyetem elvégzése óta Szkopjében és dolgozik. 2003-ban megjelent második elbeszéléskötetért – melyből az Európa című elbeszélés is való – Sztale Popov-díjat kapott.

Matei Visniec

A bűvész

Tisztelt hölgyeim és uraim, engedjék meg, hogy bemutatkozzam: Bartolomeo bűvész vagyok!

és ha netalántán eddig még nem hallottak volna rólam, akkor biztos, hogy önök még sose lépték át a mágia nagylelkűen szélesre tárt kapuját, ha, ha

de íme, ma bemutatom önök előtt néhány híres bűvészszenvedélyemet, és így, remélem, sikerül a lehető legkellemesebbé tennem az önök nagy utazását az új világ világába

no, nem a kártyatrükköt, nem, nem, őszintén bevallom, azt én ki nem állom, tudniillik szerintem az egyáltalán nem bűvészet, nos, hadd kezdjem egy kis vizsgálódással-vizsgáztatással...

lássuk, mondjuk, ki szegte meg a szabályt, és ki hozta magával az állatkáját a fedélzetre

mert hölgyeim és uraim, egyesek még e kicsiny időre sem akarnak lemondani a fehér egerecskéikről és a fekete tapsifüleaseikről meg az egyéb mindenféle-fajta szörnyeikről

hogya?, hogy miféle egerecskéikről? hát lehetséges, hogy ön még nem tudja? ne tessese magát, nagyon is jól tudja, hogy milyen egerecskéikről beszélek, és azzal is tisztában van, hogy tilos felhozni őket a hajóra, no de ne szaporítsuk tovább a szót, íme, kezdjük példának okául önnel, igen, uram, önnel, miért rejtette ezt a fehér egerecskét a zsebébe?, nem jó ötlet, higgye el nekem, árulja el, tényleg nem fészélyezi, és akkor még nem is említettem, hogy ez mániává fejlődhet, sőt egyenesen perverzitássá

és ön, hölgyem, megmondaná, mit keres az a fekete tapsifüles a kalapja alatt? tessék, ja, hogy éppen ketten vannak! o-la-la! két fekete nyúl egy fején, biztos nehéz lehet, tényleg nem nyomta eddig a fejét, egy csöppet sem?

várjon, uram, ön is sorra kerül, azonnal jövök, no már itt is vagyok, no lássuk csak, ön mit rejtgetett itt? megkérhetném, hogy adja ide egy kicsit a kesztyűit? köszönöm, hát ez meg mi lehet? no nem, nem! egy kis kígyócska a bal kesztyűben? hát a másikban? itt meg gyíkocska? hát ez hihetetlen, én félnék felhúzni az ilyen kesztyűt, ha tudnám, hogy ezek a hullók ott bent nyüzsögnek, véleményem szerint meglehetősen veszélyes efféléket a kesztyűnkben tartva járkálni, mit mond, hogy meg akarja tartani? vigye őket, hisz az ön kesztyűiből bújtak elő, nemde? nem, uram, nem az enyém a kesztyű, ezt mindenki tanúsíthatja, jó, ha azt mondja, hogy már nincs szüksége a kis hullóire, akkor megtartom én az utazás végéig, de biztos benne? megtörténhet, hogy ezek mégis az ön kedvenc állatai, ugyanis vannak, akik egyetlen tapodtat sem képesek megtenni dédelgetett állatkáik nélkül...

például lássuk önt, igen, önre gondoltam, ön mit szöszmötöl ott azzal a sünnel a becses feze alatt? hogy mondja?, hogy nincs ott semmilyen sünn? akkor legyen szíves és emelkedjen föl egy kissé és nézzen oda, nem is értem, hogyhogya nem zseniőzte eddig?

és ön, uram, miért hord élő pillangót a nyakkendője alatt? ne nézzen ilyen értelmetlenül rám, komolyan kérdezem, még agyonnyomja szerencsétlent... nézze, milyen szép példány, talán a nyakába akarja tenni csokornyakkendő helyett... nem?

és önnek, asszonyom, mi a szándéka a retiküljében azzal a békával? ugyanis a békák, tisztelt asszonyom, és főleg a tavi fajták nagyon nagy étkűek, mindenevők, kérem ellenőrizze, nem hiányzik-e máris valami a retiküljéből...

no jól van, lássuk csak, a többiek mit rejtegetnek, uram, legyen oly aranyos, és adja át azt a teknősbékát, amelyik épp a bal lábára mászik, azt, azt, köszönöm, és a csigákat is kérném, amelyek az öltönye hajtókáját szemelték ki, így, így, köszönöm, no mit gyűjthetek be még?

ó, önnek, asszonyom, egy mókus csücsül a muffjában, tudom, hogy melegíti, de a szabály... az szabály!, köszönöm! akkor hadd vegyük ismét számba, mit is gyűjtöttünk össze eddig: két tapsifülest, négy fehér egerecskét, egy kígyócskát, egy pillangócskát, tavibrekekét, teknősbékucit, sünit, csigácskát, mókuskát, hehe! pompás kis gyűjtemény, megőrzöm önöknek, itt a kalapomban, rendben?

hm, az a szerény véleményem, hogy nemigen fogják megérteni egymást ökelméék, Úristen, ezek már össze is akarnak melegedni egymással, na lássuk csak, mi lehet ebből a keverékből, két nyúl, négy egérrel, egy kígyóval, egy gyíkkal, egy pillangóval, egy tavibékával, egy teknősbékával, egy sündisznóval, két csigával, egy mókussal, egy, kettő, három, hopp!, no nézd csak, egy papagáj lett belőlük, na, így jobban is jártunk, őt legalább könnyebb szállítani, főleg ha beszél, hogy tetszik mondani?, ugye milyen egyszerű, remélem, megjegyzték a receptjét

köszönöm, hölgyeim és uraim, köszönöm-köszönöm!

talán itt hagyjuk is abba? nem? szeretnének látni még egy számot, egy vadonatúj produkciót? rendben van, még akad a tarsolyomban, de ez kissé veszélyes, mágikus varázspálca szükségeltetik hozzá, és a varázspálca nem engedelmeskedik ám minden alkalommal, vagyis akarom mondani, néha nem hallgat rám, mármint a mágikus varázspálca

főként akkor, ha azt akarom, hogy valami eltűnjön, például egy kalap, uram, ide tudná adni egy kis időre a kalapját? köszönöm, no lássuk, sikerül-e eltüntetnünk, egy, kettő, három, hopp! jaj, látom, hogy nem megy, igen, asszonyom, mit tetszik mondani? hogy a kalap helyett az ön férje tűnt el? hű, nagyon sajnálom, pedig én inkább a kalapot szerettem volna...

hallgasson ide, nem olyan súlyos a helyzet, előfordulhat, hogy a varázspálca azonnal vissza is hozza, tudja, neki az a tulajdonsága, hogy mindent, amit eltüntet, egy másodperc alatt vissza is varázsolja, nyomban visszaszerezze az ön szeretett férjét, egy, kettő, három, hopp!

hát ez furcsa! tényleg fura! mit tetszik mondani?, hát azt látom magam is, hogy eltűnt a hölgy is, de az igazat megvallva így legalább teljesült az ő vágya, nemde, vagyis hogy együtt lehessen a férjével, mert a napnál is világosabb, hogy most már együtt vannak, csak éppen a sorompó túloldalán, utalnék itt arra a határsávra, mely a mi banális világunk és a fantasztikus világ között húzódik

de, hölgyeim és uraim, nem tragikus a helyzet, vissza fogjuk varázsolni mindkettőjüket, egy, kettő, három, hopp! nem, na nem!, hát ez mindennek a teteje, úgy látom, a varázspálca csúfot új belőlem, mit mondanak?, azt látom

én is, hölgyeim és uraim, a saját szememmel látom, hogy az első sor közönsége teljesen eltűnt

na, még csak ez hiányzott! és most mit óhajtanak tőlem? mert ugyebár csak két lehetőség közül választhatunk, vagy itt megállunk és vállaljuk az eddigi veszteséget, melyet én érzésem szerint csekélynek vélek, vagy pedig újabb kísérletet teszünk ismét és ismét, és vállaljuk az esetleges rizikót, nemde?

egy, kettő, három, hopp! hogy az ördög vinné el! ismét elhalványult egy sor néző, uraim, várjanak, ne essenek pánikba, vissza fogjuk hozni mindőjüket, várjanak pár másodpercet, egy, kettő, három, hopp! no most mi történt? ki tűnt el? az összes mentőöv a hajóról?

egy pillanatot kérek, hadd koncentráljak, egy, kettő, három, hopp! mi? hogy minden árbo? végül is, nem súlyos a helyzet, így legalább jobban szemügyre vehetjük a csillagos égboltot, egy, kettő, három, hopp!, és most? a csillagok? egyszerre mind? látom, egyre gyorsabban megy, hm, milyen sebesen működik ez a gyalázatos varázspálca, mit csinálnak? hova mennek? nem hagyhatnak így faképnél, hallgassanak rám, adjanak még egy esélyt, várjanak, egy, kettő, három, hopp!

na nézz oda, ez a varázspálca még a tengert is eltünteteti, különös, vajon most hol vagyunk? és mi lesz ezzel a bennünket körbevevő zselatinnal?

egy, kettő, három, megparancsolom, hogy hozzám jöjjenek, mindenki jelenjen meg ismét, hopp! most már világos, én vagyok a hibás, mindig elvétek valamit, de mit is, Úristen, mit is?

hányan vagyunk még? egy, kettő, három, négy... ötven... tízen? nos jó, uraim, minthogy férfiak között vagyunk, elárulom a produkcióm titkát, igen, igen, jól hallják, el fogom árulni önöknek, mert úgy érzem, mindjárt megbolondulok, és félek, igen félek, hogy elfelejtettem a mágikus módszert, ez a szintiszta igazság...

egy, kettő, három, hopp! hogy a gyehenna esne belé, micsoda botrány, sokba fog még ez kerülni nekem, ez a páratlan világszám, uram, uram, hát ön mit művel, alszik? igen, ébredjen már fel, mióta alszik? már véget ért az előadás, igen, éppen az imént, ön maradt az utolsó, mert kívül rekedt az attrakcióból, mert ön aludni merészelt, miközben én...

igen, már mindenki elment, igen, pontosan, tehát ön nem látott semmit, jó, megkérhetném egy aprócska csekélységre? köszönöm, őszintén hálás vagyok, nem nagy dolog, nézzen ide, veszi ezt a mágikus varázspálcát, felém fordítja, és azt mondja, hogy egy, kettő, három, hopp!

pontosan így, na kezdje már, kérem! hogy mi? eltűnt a varázspálca? tyű, akkor végképp vége mindennek, azt hiszem, uram, egyedül maradtunk a fedélzeten, és a legjobban az nyugtalanít, hogy az előbb még egy vékony földcsíkot lehetett látni a horizonton, de most már nem látni semmit, sehol

Szlaflkay Attila fordítása

Matei Visniec 1956-ban született. Költőként indult, később prózát, drámákat is írt. Több színdarabját betiltották Romániában, csak kisebb színtársulatok adták elő őket. Később számos román és francia díjjal is kitüntették.